

1. для более полного и целостного познания природы ученый должен стремиться увидеть ее не только во всей полноте, но и в деталях, частностях, мелочах. Только в таком случае возможно наиболее подробное и тщательное ее научное изучение.

2. Рассмотрение природы в деталях и частностях должно сопровождаться разложением каждой отдельно взятой вещи на ее составные части – “простые природы”, как выражался Бэкон.

3. Далее, на основании знания о частном ученому необходимо вывести всеобщие закономерности, законы природы. Иными словами, от разложения и разделения мира на составные части всякий исследователь должен перейти к обобщениям, к открытию целостных природных форм и образов.

4. И, наконец, последнее правило метода – составление подробного, комплексного перечня всех закономерностей, форм и образов природы. Бэкон называет его “Естественной и Опытной Историей”, в процессе создания которой испытующий ум обязательно пройдет все те этапы развития и становления, какие проходит природа, и сможет таким образом понять ее и истолковать [4, с.91]. Бэкон считает что, благодаря этим правилам все будет более доступным и гораздо более достоверным [4, с.82]. Бэконовская трактовка индукции имеет два вектора: первый рассматривает средства индукции как инструмент для выявления форм “простых свойств”, или “природ”. Индуктивному исследованию подлежат, например, не золото, вода или воздух, а такие их свойства или качества, как плотность, тяжесть, ковкость, цвет, теплота, летучесть. Такой аналитический подход в теории познания и методологии науки впоследствии превратится в прочную традицию английского философского эмпиризма. Второй вектор состоит в выявлении “формы”, не “действующей” или “материальной”, а формальной причины. Таким образом, Бэкон мыслит индукцию не как средство узкоэмпирического исследования, а как метод выработки фундаментальных теоретических понятий и аксиом естественной философии.

Данное исследование ставило своей задачей рассмотреть главные аспекты философии Декарта и Бэкона в контексте проблемы поиска достоверного знания. В ходе исследования было установлено, что философское наследие как Декарта так и Бэкона сегодня не утратило своей научной значимости и привлекательности. Было бы поспешным отнести философское наследие данных мыслителей к разряду исчерпанных источников. Данная тема заслуживает дальнейшего рассмотрения. Исследовательский поиск в философском наследии Нового времени перспективен и требует нового похода и прочтения.

Список использованных источников

1. Бергсон А. Материя и память / Анри Бергсон // Творческая эволюция. Материя и память: Пер. с фр. – Мн.: Харвест, 1999. – С.414 – 668.
2. Бергсон А. Творческая эволюция/Анри Бергсон // Творческая эволюция. Материя и память: Пер. с фр. – Мн.: Харвест, 1999. – С.8 – 413.
3. Блауберг И. И. Анри Бергсон/ И.И. Блауберг. – М.: Прогресс-традиция, 2003. – 672 с.
4. Бэкон Ф. Новый органон/ Рене Декарт // Сочинения в двух томах. [2-е, испр. и доп. изд. Сост., общ.ред. и вступит. статья А. Л. Субботина]. –М., “Мысль”, 1978. –Т. 2. – С. 2 – 213.
5. Гадамер, Г.-Г. Истина и метод / Г.-Г. Гадамер [Пер. с нем.;

общ.ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова]. –М.: Прогресс, 1988. – 704 с.

6. Декарт Р. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках / Рене Декарт // Сочинения в 2 т.: [Пер. с лат. и франц./Сост., ред., вступ. ст. В. В. Соколова]. – М.: Мысль, 1989. –Т.1. – С. 250 – 296.

References

1. Bergson A. Materijaipamjat' / Anri Bergson // Tvorcheskajaevoljucija. Materijaipamjat': Per. s fr. – Mn.: Harvest, 1999. – S.414 – 668.
2. Bergson A. Tvorcheskajaevoljucija/ Anri Bergson // Tvorcheskajaevoljucija. Materijaipamjat': Per. s fr. – Mn.: Harvest, 1999. – S.8 – 413.
3. Blauberger I. I. Anri Bergson / I.I. Blauberger. – M.: Progress-tradicija, 2003. – 672 s.
4. Bekon F. Novyjorganon / Rene Dekart // Sochinenija v dvuh-tomah. [2-e, ispr. idop. izd. Sost.,obshh.red. ivstupit, stat'ja A. L. Subbotina]. – M., “Mysl”, 1978. – T. 2. – S. 2 – 213.
5. Gadamer, G.-G. Istinaimetod / G.-G. Gadamer [Per. s nem.;obshh. red. ivstup. st. B. N. Bessonova]. – M.: Progress, 1988. – 704 s.
6. Dekart R. Rassuzhdenie o metode, chtobyveronapravl'jat' svo-jrazumiotyskivat' istinu v naukah / Rene Dekart // Sochinenija v 2 t.: [Per. s lat. i franc./Sost., red., vstup. st. V. V. Sokolova]. – M.: Mysl', 1989. – T. 1. – S. 250 – 296.

Dankanich R., PhD, Associate Professor Oles Honchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnepropetrovsk), rimma_dankanich@mail.ru

Problem of find in greliable knowledge in modern philosophy

It is shown that the central problem of modern philosophy has the problem of finding reliable knowledge. The necessity of rethinking the philosophical heritage of the New Age in the context of the crisis of modern philosophical paradigm. Found that the deductive method of Descartes and Bacon's inductive method has not lost its scientific significance and has a deep research perspective.

Keywords: philosophy, rationalism, empiricism, truth, induction, deduction, certain knowledge, a method of knowledge.

Данканіч Р. І., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ), rimma_dankanich@mail.ru

Проблема пошуку достовірного знання у філософії нового часу

Показано, що центральною проблемою філософії Нового Часу – є проблема пошуку достовірного знання. Встановлено необхідність переосмислення філософського спадку Нового часу в контексті кризи сучасної філософської парадигми. З'ясовано, що дедуктивний метод Декарта і індуктивний метод Бекона не втратив своєї наукової значущості і містить глибоку дослідницьку перспективу

Ключові слова: філософія, раціоналізм, емпіризм, істина, індукція, дедукція достовірного знання, метод пізнання.

* * *

УДК 130.2+130.3

Журба М. А.
доктор філософських наук, завідувач кафедри
філософських та гуманітарних дисциплін, Інститут
хімічних технологій Східноукраїнського
національного університету ім. Володимира Даля
(Україна, Рубіжне), zna_3@rambler.ru

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ: РІЗНОВЕКТОРНІ ПОШУКИ

Наголошено, що незважаючи на багатоманітність наукових підходів, концепцій, теорій щодо філософського розуміння віртуальної реальності, усе ж не існує єдиного, єдиного авторитетного її осмислення. Відмічено, що найбільш структурованими та систематизованими серед сучасних досліджень віртуальної реальності є дослідження О.Гряззової, яка певним чином структурує її прояви, систематизуючи їх по наступним ознакам: віртуальна реальність як один із видів реальності; віртуальна реальність, як вид буття; віртуальна реальність як вид небуття. Зазначено, що запропонований підхід надасть можливість скласти певне цілісне уявлення про природу та прояви віртуальної реальності, а також більш чітко окреслити межі проблеми віртуального у бутті нашого сучасника, тим самим опосередковано допоможе розкрити деякі біфуркаційні процеси, що відбуваються в духовній сфері людини.

Ключові слова: віртуальна реальність, поліонітичність, буття, небуття, virtus, ніщо.

Віртуальна реальність латентно стає стійкою частиною світогляду сучасної людини, вторгається у найвнутрішніше буття як специфічна практика вписання нового у вже існуючі соціальні системи та процеси. На думку багатьох вчених вона пододала статус наукової категорії, стала універсальним атрибутом багатогранного буття. Проблемне поле віртуальної реальності на сьогодні виходить далеко за межі програмного забезпечення, ігор, тривимірної комп'ютерної графіки, а гуманітарний аспект постає таким же перспективним, як і технічний. У коловороті цих подій набуває розвитку та стає актуальною саме філософська рефлексія віртуальної реальності, яка варіюється від предмету філософського аналізу до її інструментарію.

Що ж стосується ступеня наукової розробки даної проблематики, виникає парадоксальна ситуація: з одного боку, суцільне розуміння та необхідність проведення подальших досліджень віртуальної реальності проголошується чи не в усіх сучасних наукових доробках, з іншого, – не дивлячись на відносно невеликий час цих наукових пошуків сформовано та розроблено достатньо велику кількість різних підходів, концепцій, теорій, у всякому випадку, не набагато менше, ніж з інших філософських проблем (С.С. Абрамов, Т.Адорно, В.А. Андрусенко, О.В. Аронсон, В.С.Бабенко, В.Г.Базалін, О.Є.Баксанський, Т.Н. Березіна, Д.Бернхейм, С.О. Борчиков, У.Брікен, Г.М. Волков, М.Гайдеггер, В.Ф. Глаголев, В.Г. Горохов, В.В. Грабар, Ф.І. Гиренко, С.А.Дацюк, П.Дракер, К.В. Дрозд, В.Д. Ісаєв, П.Енгельмейер, М.Ерстейн, Т.І. Карачева, О.В. Ковалевська, М.Козі, І.Г. Корсунцев, М.Крюгер, Л.В. Кузнецов, Дж.Ланьє, Т.В. Лугуценко, Н.Луман, Г.Маркузе, Г.Марсель, Д.Медоуз, Р.А. Нуруллін, Г.В. Осіпов, В.Парето, Д.В. Півоваров, І.В. Плаксіна, В.М.Порус, Є.Г. Прилукова, В.П.Рачков, В.М.Розін, С.О. Рибцов, О.Д. Сімоненко, Н.С. Смірнов, В.С. Стьопін, Г.М. Таврізян, М.К.Тейлор, Ф.Тінберген, А.І. Фоменко, Дж.Форестер, Ю.Хабермас, М.Хоркхаймер, Є.І. Хитряков, М.Хайм, Д.І.Шапіро, В.С. Швірєв, Х.Шельський, О.Шпенглер, С.Чейз, Б.Г. Юдін, К.Ясперс, Ю.Т. Яценко тощо).

Урешті-решт, на сьогодні маємо відносно велику наукову спадщину, яка майже щоденно у геометричній прогресії доповнюється новими доробками з такою гіпершвидкістю, що сьогоднішні новації, відкриття завтра стають буденною справою. Щоб розібратися у цих постійно масивах інформації, що постійно змінюється, різних методологіях, класифікаціях, різноманітних та багатогранних дослідженнях необхідно спробувати застосувати такий підхід, який надасть можливість скласти більш-менш цілісне уявлення про віртуальну реальність.

Проте, на сьогодні цілісного та остаточно авторитетного філософського осмислення віртуальної реальності віднайти так і не вдалося. Найбільш змістовні щодо структурованості та систематизації дослідження віртуальної реальності можемо віднайти у працях О.Грязнової [1], яка виокремлює певну структуру її різновекторних пошуків, що можна систематизувати по наступним ознакам:

1. Поліонтична парадигма. Віртуальна реальність як один із видів реальності. В основі цього напрямку закладена поліонтична парадигма, що передбачає існування

безлічі різних реальностей, в які у будь-який момент часу може занурюватися людина. Ідеї поліонтичності, які формувалися у контексті психології (де психіка людини розглядалася як сукупність різноманітних реальностей) набули особливого, філософського значення саме в сучасних умовах, про що більш докладно буде сказано у наступному підрозділі.

2. Віртуальна реальність, як вид буття. Поняття “реальність” вживається у двох значеннях: як позначення усіх форм матерії (речовий світ); у іншому варіанті, окрім всього матеріального світу додаються його ідеальні продукти. Перша реальність – реальність об’єктивна, якій протиставляється реальність суб’єктивна. Друга реальність, що включає у себе світ духовно-ідеальний, з якою ми маємо справу, коли відходимо від речового світу, дає можливість зводити у ранг можливого ілюзії, фантазії тощо.

Починаючи з Парменіда, реальність і буття розглядаються як тотожні. У сучасних роботах ми не простежуємо чіткої тенденції розмежування буття, реальності, існування [2, с. 45]. Так А.Панкратов [3, с.118–119] у проведених ним дослідженнях чітко дає зрозуміти, що не виникає ніяких сумнівів, щодо існування світу поза людиною, її психікою, свідомістю. Він наголошує, що у нашому світі існує ідея активно діючої сили “virtus”. У його роздумах “virtus” є елементом буття, тому віртуальна реальність має онтологічний статус. Таким чином А.Панкратов розуміє віртуальну реальність як вид об’єктивного буття з активно діючою силою “virtus”.

Так складається, що у свідомості людей викарбовується чітке розуміння віртуальних подій як таких, що відбуваються неявно, приховано, у контексті. Прикладом можуть слугувати не тільки інформаційні, але й енергетичні процеси. До речі, на сьогодні існують різні концепції віртуальної реальності, в яких структурним ядром є енергія (вона має ключове значення у контексті есенціально-енергійного та деесенціального дискурсу, який розглянуто у другому розділі дисертаційного дослідження).

Сьогодні можемо спостерігати потужний вектор наукових пошуків у галузі віртуальної реальності, що базуються на специфічному поєднанні середньовічних розвідок “virtus”, його енергійних складових, “накладених” на сучасні інтерпретації віртуальної реальності, які уособлюються в перехідному “буферному” стані між буттям та небуттям: віртуальна реальність розглядається як основа буття, як акт його становлення (всезагальна основа існування), тобто єдність буття та небуття: “...відхід буття в небуття відхід небуття в буття, що здійснюється постійно, спільно і безперервно, вже містить у собі ключ до розуміння... віртуальної реальності, бо підстави для її аналізу вже закладені в сутності становлення. При цьому говорити слід, на нашу думку, саме про віртуальну реальність, але непросто про віртуальне буття, яке, до речі кажучи, передбачає наявність і віртуального небуття”[4, с.24].

До праць, що поповнюють “буферну зону” можливо віднести також роботи Н.Фатієва, М.Точіліної, які в дусі середньовічної традиції розглядають віртуальну реальність у якості проміжного роду буття, тобто віртуальність розглядається як онтологічний медіатор між матеріальним та ідеальним. Більш змістовні

дослідження у цьому напрямі через проекцію медіа здійснили представники Санкт-Петербурзького центру Медіафілософії на чолі з його керівником професором В.Савчуком [5].

3. Віртуальна реальність як вид небуття. Існують філософські інтерпретації, які розглядають феномен віртуальної реальності як вид небуття (небуття – це відсутність, чи заперечення існування буття). Звісно, ще з античних часів виникають реальні труднощі щодо його розуміння та можливості її адекватного описання. Коли ми починаємо описувати ознаки, властивості – то підсвідомо їх відносимо до наявності об'єкту (який не існує). Саме тому виникає парадоксальна ситуація – наявності відсутності (існування неіснуючого). Звісно, без метафізичної здатності уяви тут також не обійтися...

Парменід (засновник елейської школи) перший, хто поставив та осмислив проблему буття, а разом з тим намагався вирішити і проблему небуття (у неможливості його існування). Тому, якщо небуття не існує, то його неможливо описати раціонально, – вважали представники елейської школи. Таким чином, елеати цілком та повністю відкинули небуття, тим самим абсолютизувавши саме буття.

Атомістичне розуміння небуття, насамперед завдяки роботам Демокрита і Левкіппа, надали інший вектор його розуміння у якості “порожнечі” (ніщо), яка мала право на існування в реальності у вигляді певного простору, протяжності, на відміну від поглядів елейської школи. Таким чином, атомісти урівняли та поставили на один шабель буття та небуття.

Платонівська інтерпретація небуття була обумовлена його діалектикою, що передбачала перехід об'єкту у своє інше (небуття). Таким чином, об'єктивна необхідність існування небуття була обумовлена необхідністю існування самого буття. Аристотель небуття помістив у систему координат потенціального. Християнське його розуміння базувалося на тому, що буття (увесь світ) з'явилося із небуття. У Новий час, на жаль, категорія небуття не отримала належної уваги.

З окресленням проблеми віртуальної реальності стало легше уявити та осмислити небуття, яке вже не безневинна пустота Демокрита, а дещо, що може вмістити, розчинити буття: “Небуття оточує мене з усіх сторін. Воно в мені. Воно переслідує і наздоганяє мене, воно хапає мене за горло, воно на мить відпускає мене, воно чекає, воно знає, що я його видобуток, що мені нікуди від нього не піти. Небуття невидиме, воно не дане безпосередньо, воно завжди ховається за спину буття. Небуття вбиває, але вбиває руками буття. Нечутними кроками крадеться воно за буттям і пожирає кожну мить, що відстала від справжнього, кожну мить, що стає минулим. Небуття женеться за буттям по п'ятах. Останнє прагне вперед, не розбираючи дороги, тішачи себе мрією про прогрес, але попереду знаходить тільки небуття. Всі великі швидкості, все більш високі темпи життя, все більш далекі переміщення в просторі, – хіба це не прагнення буття хоча б на мить відірватися від небуття? Але всякий раз небуття одним стрибком наздоганяє нас. Воно зустрічає нас біля нашої мети; ми біжимо від нього, а воно, посміхаючись, йде нам назустріч. Буття тільки тінь небуття, його виворіт. Воно наче виблискуюча всіма кольорами веселки плівка нафти на поверхні океану, океану небуття ... Воно як хвиля,

що біжить перед кораблем, кораблем небуття ... Воно спочиває в небутті як дитина в утробі матері. Небуття всюди і завжди: в диханні, у співі солов'я, в белькоті дитини ... Воно – саме життя!”[6].

Виникає питання, а взагалі небуття існує чи ні? А.Чанишев [6] наводить переконливі аргументи існування небуття. Розглянемо.

Перший аргумент автор розвиває у контексті часу – часовий модус небуття: існування теперішнього передбачає існування минулого (те, чого уже немає) та майбутнього (те, чого ще немає).

Другий аргумент, – це просторовий модус небуття, який пояснюється тим, що існування чого-небудь в тому чи іншому місці передбачає його неіснування у іншому місці.

Третій аргумент щодо існування небуття – це мобільний модус буття: тіло, що рухається є там, де його вже немає та немає там, де воно вже є.

Четвертий аргумент – це емерджентний модус небуття. Виникнення нового – це те, чого не було в умовах та причинах. Але автор запропонованої аргументації небуття ставить цілком слушне питання: а де воно було, коли його не було? – у небутті...

П'ятий аргумент базується на протилежностях (світи та антисвіти, позитивні та негативні числа тощо), які поглинають одна одну у небуття та виникають із нього, як із нуля (система координат).

Шостий аргумент базується на відмінності: усе суще є не стільки те, що воно є, скільки те, чим воно не є.

Сьомий аргумент базується на випадковості: випадковим є те, що може бути так само, як і те, чого бути не може. Таким чином існування випадковості передбачає існування небуття.

Восьмий аргумент базується на субстанції. Автор наголошує, що коли існують властивості акциденції, то повинен бути їх носій – субстанція, яку неможливо зафіксувати (субстанцією може бути тільки небуття): лише коли вона (субстанція) отримує визначеність, – вона перетворюється у властивість. А.Чанишев наводить приклад: немає ні матерії, ні духу, а є матеріальне і духовне.

Повернемося до робіт, де віртуальна реальність розглядалися як вид небуття. М.Кунафін й Р.Ярцев [7,с.130–152] запропонували розуміння віртуальної реальності, як виду буття у небутті, що базується на позиціях суб'єктивного субстанціоналізму та має трієчну структуру: буття, небуття, потенційне буття. Якщо вищезазначені автори розглядали віртуальне буття, яке набуває підстав і може бути як матеріальним, так і ідеальним, то підхід М.Кагана [8,с.59] базується вже тільки на виключно матеріалістичних позиціях розуміння. Віртуальну реальність він досліджує у контексті уявних дій людини (творча фантазія, образи мистецтва, спогади минулого та мрії майбутнього), що реально стало небуттям. Запропонований М.Каганом підхід дає можливість визначити небуття як інобуття, нереальність.

Звісно, багатовекторність розуміння та трактування буття–небуття призводить до подібної ситуації щодо розуміння і самої віртуальної реальності. Якщо систему “буття–небуття” розглянути через систему становлення: небуття (минуле) – становлення–буття (теперішнє) – становлення – небуття (майбутнє), то буттям, якщо

опустити субстрактні властивості предмету, як зазначає О.Грязнова, є буттям “тут і зараз” (конкретним буттям) (фантазії, що виникли у даний момент є такими же реальними, як і матеріальні речі).

Інша можлива концепція віртуальної реальності, яка для нас є більш цікавою, може розгортатися через категорію “ніщо”, та розглядатися в контексті неявного (із небуття у буття). На подібній аналогії будуватиметься переважна більшість концепцій віртуальної реальності. О.Грязнова показує цей ланцюжок зв'язків: небуття – віртуальне буття (ототожнюється з ніщо) – буття. У запропонованій схемі відбувається ототожнення ніщо з віртуальним буттям, яке є згорнутим, потенційним. Так деякі автори вважають, що комп'ютерна реальність є одним із видів віртуального буття.

Останнім часом з появою віртуальною реальністю, досягненнями сучасної логіки мислення, появою синергетики збільшується філософський інтерес до співвідношення буття–небуття. Особливе зацікавлення викликає саме небуття, а точніше розгляд “ніщо” та небуття, які дуже часто у різних філософських системах ототожнювалися.

Н.Нурулін вважає доцільним для подальшого осмислення буття–небуття розмежувати поняття “ніщо” та небуття. Так автор наголошує, що у філософії у більшості досліджень під небуття розуміється якість, що протиставляється буттю, натомість “ніщо” характеризується відсутністю конкретного предмету. Ніщо – це також відсутність як актуального, так і потенціального існування, ніщо наче поза будь-якої визначеності як буття, так і небуття, і тому воно незмінне по відношенню до будь-яких змін простору та часу.

Небуття можливо характеризувати, з одного боку, як результат буття (небуття, як інтегральна властивість буття), з іншого – у якості підстави буття (буття є результатом того чи іншого розвитку структур поза реального буття). В.Кутирев вбачає в небутті загрозу руйнації культури і проводить паралелі між небуттям та “безструктурним хаосом”, “смертю” “злом” тощо. Р.Нурулін акцентує увагу на тому, що В.Кутирев явно недооцінює творчу здатність хаосу, на чому наголошував засновник теорії самоорганізації І.Пригожин.

Досягнення інформаційно–комп'ютерних технологій, віртуальної реальності, синергетики та кібернетики [9–10] посприяли переміщенню акценту зацікавленості сучасних філософів з проблем буття на проблеми небуття, на інший світогляд, за допомогою якого треба радикально переосмислити та переглянути граничні межі буття.

У цих наукових пошуках небуття доволі часто ототожнюється з Ніщо. Така ситуація є досить суперечливою, але у нашому дослідженні ми не підтримуємо таке розуміння, а схилиємося до думки Р.Нуруліна, який вважає це неправомірним. Ніщо не передбачає як неактуальне, так і потенціальне буття, натомість, небуття має потенціальний заряд. Ніщо у такому розумінні повністю протилежне буттю. Таким чином небуття має генетичний зв'язок з об'єктом, що заперечується, на відміну від ніщо. Саме такої позиції ми дотримувалися, коли окреслювали проблемне поле некультури у монографії “Девіртуалізація віртуального: на вершині падіння” [11].

Р.Нурулін акцентує увагу іще на одному понятті – інобутті, яке не має нічого спільного з гегелівським розумінням (інобуття як етап розвитку абсолютної ідеї), і розуміється як “свого роду гіпотетична реалізація інформаційного змісту від іншої віртуальної точки простору Небуття, і яке як реальне буття–для–себе існує паралельно реальному рівню буття нашого світу і не пов'язане (а якщо є зв'язок, то дуже слабкий) з ним” [12]. Р.Нурулін дає наступне визначення інобуття – це “... таке ж буття, але в силу того, що воно не синхронізоване єдиним часом з реальним рівнем буття, то й не проявляє себе ніяким чином в нашому фізичному світі. Як, втім, і навпаки, буття нашого Всесвіту ніяк фізично (реально) не робить впливу на інші паралельно існуючі буття. Вони поведуться подібно до двох незалежних джерел коливань в загальному для них середовищі Небуття, тобто хвилі якщо не синхронізовані, то ведуть себе як неіснуючі по відношенню одна до одної” [12].

Цікавим є розуміння небуття у інформаційному сенсі: “У змістовному (інформаційному) сенсі Небуття не є порожнечою, а являє собою безліч всіх законів буття, які можуть реалізуватися різними формами матерії в якості реальних процесів і речей буття. Таким чином, Небуття інформаційно наповнене усіляким змістом, а по відношенню до матеріальних форм виступає своєю відсутністю. Таким чином, Небуття представлене реально порожнім простором, де пише свою історію Всесвіт, як одна з матеріальних реалізацій безлічі можливих шляхів розвитку, відбитих у віртуальних одиницях реального Небуття. Чи можна що–небудь певне сказати про небуття, котре виявляє себе порожнім простором по відношенню до фізичного буття, де це реальне буття представлене різноманітністю різних матеріальних форм? [12]. Запропонована структура різновекторних пошуків віртуальної реальності, значно розширили б та сконцентрували проблему природи віртуального у всій її різноманітності. Проте виникають деякі труднощі: необхідно зрозуміти методику утворення цих різновекторних структур. За якою схемою їх утворено? Чи мають вони зв'язок між собою? Чи є певна єдність віртуального простору? А саме головне, чи є структурне синтезуюче ядро? Усе вище перераховане є завданням подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Грязнова Е.В. Виртуальноинформационная реальность в системе “Человек Универсум”: дис. ... д.филос.н.: 09.00.08 / ЕленаВладимировна Грязнова. – Нижний Новгород, 2006. – 372 с.
2. Губанов Н.И. Основные формы бытия / Н.И.Губанов, В.Н. Согрин // Философия и общество. – 2004. – №4. – С. 45–61.
3. Панкратов А.В. О различном понимании термина “виртуальная реальность” / А.В.Панкратов // Виртуальные реальности. Труды лаборатории виртуалистики. – М.: Ин-т человека РАН, 1998. – Вып.4. – С. 118–119.
4. Руднев В.П. Виртуальная реальность / В.П.Руднев // Словарь культуры XX века. – М.: Аграф, 1999. – 384 с.
5. Медиафилософия. Основные проблемы и понятия / Под.ред. В.В.Савчука. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского философского общества, 2008. – 345 с.
6. Чанышев А.Н. Трактат о небытии [Электронный ресурс] / Чанышев А.Н. // Вопросы философии. – 1990. – №10. – Режим доступа: http://www.psylib.ukrweb.net/books/_chana01.htm
7. Кунафин М.С. Виртуальное бытие / Кунафин М.С., Ярцев Р.А. // Бытие: коллективная моногр. – Уфа: БашГУ, 2001. – С. 130–152.
8. Каган М.С. Метаморфозы бытия и небытия / Каган М.С.

// Вопросы философии. – 2001. – №6. – С. 52–67.

9. Глушков В.М. Гносеологическая природа информационного моделирования / В.М. Глушков // Вопр. философии. – 1963. – №10. – С. 3–18.

10. Глушков В.М. Мышление и кибернетика / В.М. Глушков // Вопр. философии. – 1963. – №1. – С. 36–48.

11. Журба М.А. Девіртуалізація віртуального: на вершині падіння: монографія / Журба М.А. – Луганськ: Вид-во “Нолідж”, 2013. – 349 с.: бібліог. 423 назв.

12. Нурулін Р.А. Небытие как виртуальное основание бытия: дис. ... доктора филос. наук: 09.00.01 / Нуруллин Рафаиль Асгатович. – Казань. – 425с.

References

1. Gryaznova E.V. Virtualnoinformatsionnaya realnost v sisteme “Chelovek Universum”: dis. ... d.filos.n.: 09.00.08 / Elena Vladimirovna Gryaznova. – Nizhny Novgorod, 2006. – 372 s.

2. Gubanov N.I. Osnovnyie formy byitiya / N.I. Gubanov, V.N. Sogrina // Filosofiya i obshchestvo. – 2004. – №4. – S.45–61.

3. Pankratov A.V. O razlichnom ponimani termin “virtualnaya realnost” / A.V. Pankratov // Virtualnye realnosti. Trudy laboratorii virtualistiki. – M.: In-t cheloveka RAN, 1998. – Vyip.4. – S.118–119.

4. Rudnev V.P. Virtualnaya realnost / V.P. Rudnev // Slovar kul'tury XX veka. – M.: Agraf, 1999. – 384 s.

5. Mediafilosofiya. Osnovnyie problemy i ponyatiya / Pod. red. V.V. Savchuka. – SPb.: Izd-vo Sankt-Peterburgskogo filosofskogo obshchestva, 2008. – 345 s.

6. Chanyishev A.N. Traktat o nebytii [Elektronnyy resurs] / Chanyishev A.N. // Voprosy filosofii. – 1990. – №10. – Rezhim dostupa: http://www.psylib.ukrweb.net/books/_chana01.htm

7. Kunafin M.S. Virtualnoe bytie / Kunafin M.S., Yartsev R.A. // Bytie: kollektivnaya monogr. – Ufa: BashGU, 2001. – S.130–152.

8. Kagan M.S. Metamorfozy byitiya i nebyitiya / Kagan M.S. // Voprosy filosofii. – 2001. – №6. – S.52–67.

9. Glushkov V.M. Gnoseologicheskaya priroda informatsionnogo modelirovaniya / V.M. Glushkov // Voпр. filosofii. – 1963. – №10. – S.3–18.

10. Glushkov V.M. Myishlenie i kibernetika / V.M. Glushkov // Voпр. filosofii. – 1963. – №1. – S.36–48.

11. Zhurba M.A. Devirtualizatsiya virtualnogo: na vershin padlnya: monografiya / Zhurba M.A. – Lugansk: Vid-vo “Noullidzh”, 2013. – 349 s.: biblog. 423 nazv.

12. Nurulin R.A. Nebytie kak virtualnoe osnovanie byitiya: dis. ... doktora filos. nauk: 09.00.01 / Nurullin Rafail Asgatovich. – Kazan. – 425 s.

Zhurba M.A., doctor of philosophical sciences, head of the department of philosophical and humanitarian disciplines of the Institute of Chemical Technologies of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine, Rubizhne), zna_3@rambler.ru

Virtual reality: multi-vectorial searches

It is emphasized that despite the variety of scientific approaches, concepts, theories of philosophical understanding of virtual reality, but nevertheless there is no complete, single authoritative comprehension. It is noted that A.Gryaznova's researches of virtual reality are among the most structured and systematized who structures definitely manifestations of virtual reality, systematizing them according to the following signs: virtual reality as one of the types of reality; virtual reality as a type of life; virtual reality as a kind of non-existence. It is noted that the offered approach will give opportunity to make a certain complete idea about the nature and manifestations of virtual reality, and also to outline boundaries of the problem of virtual in the life of contemporary man more accurately, thereby it will help to reveal some bifurcation processes which happen in a person's spiritual sphere indirectly.

Keywords: virtual reality, polyonticity, being, non-existence, virtue, nothing.

Журба Н.А., доктор философских наук, заведующий кафедрой философских и гуманитарных дисциплин, Институт химических технологий Восточноукраинского национального университета им. Владимира Даля (Украина, Рубежное), zna_3@rambler.ru

Виртуальная реальность: разновекторные поиски

Отмечено, что несмотря на многообразие научных подходов, концепций, теорий относительно философского понимания виртуальной реальности, все же не существует целостного, единого авторитетного ее осмысления. Отмечено, что наиболее структурированными и систематизированными среди современных исследований виртуальной реальности является исследование Е.Грязновой, которая определенным образом структурирует ее проявления, систематизируя их по следующим признакам: виртуальная реальность как один из видов реальности; виртуальная реальность, как вид бытия; виртуальная реальность как вид небытия. Отмечено, что предложенный подход позволит составить определенное целостное представление о природе и проявлениях виртуальной реальности, а также более четко очертить границы проблемы

виртуального в бытии нашего современника, тем самым косвенно поможет раскрыть некоторые бифуркационные процессы, происходящие в духовной сфере человека.

Ключевые слова: виртуальная реальность, полионтичность, бытие, небытие, virtus, ничто.

* * *

УДК 141.7:159.923.2

Кириченко І. А.

аспірантка кафедри соціології, філософії і права, Одеська національна академія харчових технологій (Україна, Одеса), gileya.org.ua@gmail.com

ПРОБЛЕМА ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНИХ ПРОЯВІВ В СУСПІЛЬСТВІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Метою статті виступає побудова цілісної концепції профілактики девіантних проявів в суспільстві. За допомогою застосування соціокультурного підходу виділено основні варіанти виникнення девіації. Автор дослідив соціально-філософську сутність причин девіації. Запропоновано комплекс заходів для зменшення девіантного потенціалу соціальних груп, які можуть відтворювати девіантну поведінку в соціумі: 1) актуалізація загальнолюдських цінностей; 2) створення паралельної (“правильної”) ідентичності у членів маргінальних спільнот; 3) актуалізація нової ідентичності; 4) відірв від анти-соціальних цінностей; 5) ресоціалізація. Здійснено спробу побудови співвіднесення категорій “культура”, “соціальна норма”, “цінності” в рамках соціально-філософської теорії девіантної поведінки. Зроблено висновок, що девіацію можна розглядати як явище, яке деструктивно впливає на відтворення духовних і моральних норм, традиційних цінностей і її профілактика явища є необхідною для уникнення негативних соціальних феноменів.

Ключові слова: девіація, соціальні норми, профілактика, соціокультурний підхід.

В наш час Україна постала перед небезпечними викликами, що загрожують самому її існуванню, як незалежної країни: громадянська війна, сепаратизм і тероризм, маргіналізація великої кількості громадян. Дані проблеми нерозривно пов'язані з проявами девіантної поведінки окремої особистості в соціумі. Тому актуальність проблеми боротьби з девіацією, соціально-філософського осмислення можливостей профілактики даного явища не викликає сумнівів.

Метою статті є побудова концепції профілактики девіантних проявів в суспільстві. Для її досягнення на нашу думку доцільно застосувати методологію соціокультурного підходу, так як від дозволяє синтезувати філософський доробок з проблем осмислення девіації в цілісну категоріальну систему.

Один з творців соціокультурного підходу, відомий американський вчений Р.Мертон в соціальному та науковому контексті зосередив свою увагу на аналізі дисфункціональних явищ в суспільстві, розвиваючи концепцію Дюргейма, запропонував власне розуміння аномії [1, с. 71]. Думку Дюргейма про те, що ситуація дезінтеграції соціальних норм виникає при зіткненні прагнень і руйнуванні регулюючих норм Мертон перетворював в наступний принцип: деякі структури суспільства впливають на окремих його членів, штовхаючи їх на шлях непокорі, збиваючи їх зі шляху поведінки що узгоджується із загальноприйнятими правилами [1, с. 72].

Власне аномію Мертон трактував в більш широкому контексті соціальної структури. Він аналітично розділяв її на дві фази, або два елемента, хоча як він сам підкреслював, в окремих ситуаціях вони можуть тісно взаємодіяти та переплітатись: перший елемент складається з цілей, намірів та інтересів, що задаються даною культурою. Вони складають сферу прагнень